

Πολιτιστικά Σταυροδρόμια της Μεσογείου

Βάσος Καραγιώργης

Για τέσσερις μέρες, μεταξύ της 29ης Σεπτεμβρίου και 2ας Οκτωβρίου, επιστήμονες από διάφορες χώρες της Ευρώπης και της Αμερικής, ειδικό σε θέματα αρχαιολογίας και ιστορίας, συνήλθαν στο Ρέθυμνο της Κρήτης για να μελετήσουν το πάντα επίκαιρο θέμα των πολιτιστικών

διασυνδέσεων ανάμεσα στις διάφορες χώρες της Μεσογείου. Το τετραήμερο συμπόσιο οργάνωσαν οι καθηγητές Ν. Σταμπολίδης, του Πανεπιστημίου της Κρήτης, και Βάσος Καραγιώργης, του Ιδρύματος Λεβέντη. Χορηγός ήταν το Υπουργείο Πολιτισμού και το Υπουργείο Αιγαίου της Ελλάδος, το Πανεπιστήμιο Κρήτης και το Ίδρυμα Λεβέντη. Οι ίδιοι οργανωτές με τους ίδιους χορηγούς οργάνωσαν το 1998 παρόμοιο

συμπόσιο για τις σχέσεις Κύπρου, Δωδεκανήσου και Κρήτης, από τον 16ο έως το 6ο αι. π.Χ. Το δεύτερο συμπόσιο κάλυπτε θεματικά και γεωγραφικά ένα ευρύτερο φάσμα. Οι ομιλητές δεν περιορίστηκαν μόνο σε θέματα εμπορικών ανταλλαγών, αλλά προχώρησαν και εξέτασαν σε

βάθος πολιτισμικά φαινόμενα που παρουσιάστηκαν στους διάφορους πολιτισμούς του Αιγαίου κατά τη διάρκεια της χιλιετίας από τον 16ο έως τον 6ο αι. π.Χ. Μεταξύ των θεμάτων που εξετάστηκαν ήταν η γραφή, τα νομίσματα, μέτρα και σταθμά, η

Μυκηναϊκός ΙΙΙ Α αμφοροειδής κρατήρας από την Έγκωμη

χρήση των σφραγίδων, η λατρεία της «μεγάλης θεάς» της γονιμότητας και η εξέλιξη της στην Ανατολική Μεσόγειο και στο Αιγαίο, το έθιμα ταφής με τελετουργικά συμπόσια, ο ρόλος των μεγάλων νησιών του Αιγαίου, της Κύπρου, της Κρήτης, της Σικελίας και της Σαρδηνίας στη διαμόρφωση του Μεσογειακού πολιτισμού, ο ρόλος των Φοινίκων στη Μεσόγειο κ.ο.κ. Αναφέρουμε μερικούς χαρακτηριστικούς τίτλους

ανακοινώσεων. Η Ιβηρική Χερσόνησος και η Ανατολική Μεσόγειος πριν από τους Φοίνικες, Νέο φως στο ρόλο των «Λαών της Θάλασσας» κατά τον 12ο αι. π.Χ. Οι Φοίνικες στην Κεντρική Μεσόγειο. Η Σαρδηνία ανάμεσα στην Ανατολή και στο Αιγαίο. Νέο φως στις σχέσεις ανάμε-

σα στην Κύπρο, το Αιγαίο και τη Βόρειο Αφρική. Ηρωικές ταφές στην Κύπρο και σ' άλλα μέρη της Μεσογείου. Η λατρεία της Αφροδίτης στην Ανατολή, στην Κύπρο, το Αιγαίο και τη Βόρειο Αφρική. Ηρωικές ταφές στην Κύπρο και σ' άλλα μέρη της Μεσογείου. Η λατρεία της Αφροδίτης στην Ανατολή, στην Κύπρο και στο Αιγαίο.

Ο ρόλος της Κύπρου στη διαμόρφωση και εξέλιξη του Μεσογειακού πολιτισμού από τα μέσα της 2ης χιλιετίας ως τα μέσα της 1ης χιλιετίας, υπογραμμίστηκε μέσα στα πλαίσια τόσο των ανακοινώσεων όσο και των μακρών συζητήσεων που επσκολλούθησαν. Ο κυπριακός χαλκός, αλλά και η στρατηγική θέση της Κύπρου στο σταυροδρόμι των εμπορικών συναλλαγών των πολιτισμικών διασυνδέσεων, διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο. Οι πρόσφατες ανακαλύψεις Κυπριακής και Αιγαιακής κεραμικής στις ακτές της Λιβύης, προκάλεσαν ιδιαίτερη αίσθηση και συμπληρώνουν την εικόνα των δραστηριοτήτων των Κυπρίων και των Κρητο-Μυκηναίων στην Κεντρική Μεσόγειο κατά την Ύστερη Χαλκοκρατία. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον προκάλεσαν οι πρόσφατες υποβρύχιες έρευνες κοντά στη χερσόνησο του Σινά, όπου ανακαλύφθηκαν και ανασκάφηκαν δυο ναυάγια πλοίων του 8ου αιώνα π.Χ. φορτωμένα με αμφορείς που μετέφεραν

κρασί από τη Φοινίκη προς την Αίγυπτο. Τα υπολείμματα των ναυαγίων βρέθηκαν σε βάθος 400 μέτρων κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας, και η ανασκαφή τους έγινε κατορθωτή χάρις στις πρόσφατες προόδους της νεότερης τεχνολογίας.

Στη μελέτη και αξιολόγηση των πολιτιστικών φαινομένων και του ρόλου των διαφόρων λαών στην παγκόσμια ιστορία, υπάρχει συχνά, ενσυνείδητα ή όχι, κάποια προκατάληψη. Μια τέτοια προκατάληψη υπήρχε ανάμεσα στους Έλληνες ερευνητές, σε μερικούς τουλάχιστον σε θέματα που αφορούσαν το ρόλο των Φοινίκων και τις σχέσεις τους με την Κύπρο και το Αιγαίο. Μια ολόκληρη γενιά αρχαιολόγων και ιστορικών της τέχνης είχε ως πρωταρχικό σκοπό της να μηδενίσει το ρόλο της Ανατολής, και των Φοινίκων ιδιαίτερα, στη διαμόρφωση της ελληνικής τέχνης, ακόμη και αυτής που χαρακτηρίζεται ως «Ανατολίζουσα». Γι' αυτή την στάση των νεοελλήνων μελετητών, ίσως να ευθύνεται και η αρχαία παράδοση, αρχίζοντας από τον Όμηρο, που δεν συμπάθησε ποτέ τους Φοίνικες και τη δραστηριότητά τους στο Αιγαίο, κατά τον 8ο και τον 7ο αιώνα π.Χ. Η επιστημονική έρευνα, όμως, δεν μπορεί να βασισθεί στις υποκειμενικές εκτιμήσεις και τους συναισθηματισμούς. Τα τελευταία δέκα χρόνια περίπου, οι εκτεταμένες αρχαιολογικές ανακα-

λύψεις σε διάφορα μέρη της Μεσογείου, έδωσαν στους Φοίνικες και στορόλο της Ανατολής γενικά, μια σωστή διάσταση χωρίς προκαταλήψεις. Ήταν σημαντικό να διαπιστώνουν οι ίδιοι οι Έλληνες επιστήμονες, με τις ανακοινώσεις τους στο Συμπόσιο, με βάση τις δικές τους αρχαιολογικές ανακαλύψεις, τη φοινικική παρουσία στη Κρήτη, στη Ρόδο και γενικά στο Αιγαίο από τον 9ο αιώνα π.Χ. Ο Ελληνικός πολιτισμός δεν μειώνεται από την παρουσία των ανατολικών στοιχείων. Τουναντίον εμπλουτίζεται με ευεργετικότερες συνέπειες για την επιβίωσή του.

Η έντονη αρχαιολογική έρευνα που παρατηρήθηκε κατά την τελευταία δεκαετία στην Κεντρική Μεσόγειο, και συγκεκριμένα στη Σικελία και τη Σαρδηνία, έχουν φέρει στο φως υλικό που υποδηλώνει έντονη δραστηριότητα των Κυπρίων και των Μυκηναίων, εμπορική και πολιτισμική. Υπάρχουν ακόμη και ενδείξεις για παρουσία Κυπρίων και Μυκηναίων, στη Σικελία τουλάχιστον, κατά τον 14ο και τον 13ο αιώνα π.Χ.

Τα αποτελέσματα του διεθνούς αρχαιολογικού Συμποσίου του Ρεθύμνου (ανακοινώσεις, συζητήσεις και ανταλλαγές ιδεών) θα δημοσιευθούν σε τόμο - όπως έγινε και με το πρώτο Συμπόσιο του 1998 - που θα εκδοθεί από το Πανεπιστήμιο της Κρήτης και

το Ίδρυμα Λεβέντη. Θα καταδειχθεί με την νηφαλιότητα και το κύρος της επιστήμης, και σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες ανακαλύψεις, ο σημαντικός ρόλος της Κύπρου, της Κρήτης και του Αιγαίου γενικότερα, στη διαμόρφωση του Μεσογειακού πολιτισμού για 1000 περίπου χρόνια (16ος - 6ος αι. π.Χ.), αλλά και οι διασυνδέσεις, εμπορικές και πολιτισμικές από το ένα άκρο της Μεσογείου, έως το άλλο, που συνέβαλαν στη γένεση και τον εμπλουτισμό αυτής της μεγάλης πολιτιστικής κληρονομιάς που διαμόρφωσε τη σημερινή Ευρώπη.

Τάλαντα χαλκού σε σχήμα δοράς βοδίου, όπως ήταν αρχικά στοιβαγμένα στο αμπάρι του πλοίου